

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.11.2015, sp. zn. 21 Cdo 4806/2014, ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.4806.2014.1

Číslo: 80/2016

Právní věta: Obdržel-li dlužník za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty od nabyvatele skutečně (reálně) jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, nejde o zkracující právní úkon ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. ani tehdy, jestliže dlužník cenu (náhradu) za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k jinému účelu než k uspokojení pohledávky věřitele.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.11.2015

Spisová značka: 21 Cdo 4806/2014

Číslo rozhodnutí: 80

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Cena, Odporovatelnost, Smlouva kupní

Předpisy: § 42a odst. 1 obč. zák.

§ 42a odst. 2 obč. zák.

§ 42a odst. 3 obč. zák.

§ 42a odst. 4 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 26 Co 107/2014, v části, ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení; jinak je zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Brně dne 30. 12. 2010 domáhal určení, že „kupní smlouva o převodu nemovitostí dle § 588 a násl. obč. zák. uzavřená dne 14. 1. 2008 mezi žalovaným a Z. S., kterou žalovaný nabyt do svého výlučného vlastnictví nemovitosti, a to budovu (rodinný dům) na pozemku parc. č. st. 7/4 (zastavěná plocha a nádvoří) o výměře 90 m², pozemek parc. č. st. 7/4 (zastavěná plocha a nádvoří) o výměře 90 m² a pozemek parc. č. st. 7/1 (zastavěná plocha a nádvoří) o výměře 1 290 m², zbořeniště, to vše zapsáno na LV č. 186 v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, katastrální pracoviště P., pro obec a katastrální území K. Ú., podle níž byl rozhodnutím Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště P. se sídlem v P., č. j. V-410/2008-209 povolen vklad vlastnického práva ve prospěch žalovaného do

katastru nemovitostí“, je vůči němu právně neúčinná, a aby mu žalovaný zaplatil „na náhradě dle § 42a odst. 4 za středníkem obč. zák. částku 1 160 606,80 Kč“ s úroky z prodlení ve výši 0,2 % denně z částek a za dobu, jež specifikoval. Žalobu zdůvodnil tím, že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 7. 5. 2008, č. j. 45 Cm 73/2008-40, který nabyl právní moci dne 8. 1. 2010, byla družce jednatele žalovaného Z. S. a společnosti Nakladatelství a vydavatelství A., s. r. o., jejímž jediným jednatelem byla Z. S., uložena povinnost zaplatit právnímu předchůdci žalobce – společnosti P.-tisk group s. r. o. 1 048 599,60 Kč s úroky z prodlení a na náhradě nákladů řízení 112 007,20 Kč. Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 6. 11. 2008 společnost P.-tisk group s. r. o. postoupila uvedenou pohledávku z rámcové smlouvy o dílo uzavřené dne 5. 5. 2006 mezi společností Nakladatelství a vydavatelství A., s. r. o., jako objednatelkou a společností P.-tisk group s. r. o. jako zhotovitelem a z ručitelského závazku Z. S. ve výši 1 048 599,60 Kč s příslušenstvím žalobci. Tato vykonatelná pohledávka je zatím bezúspěšně vymáhána v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 28 EXE 10476/2010. Dne 14. 1. 2008 uzavřela Z. S. se žalovaným, jehož jediným jednatelem je druh Z. S. Ing. O. T., kupní smlouvu, kterou převedla uvedené nemovitosti do vlastnictví žalovaného s právními účinky vkladu ke dni 14. 1. 2008. Dne 25. 3. 2009 žalovaný, za nějž jednal Ing. O. T. jako jediný jednatel, uzavřel s Ing. O. T. kupní smlouvu, kterou na Ing. O. T. převedl vlastnické právo k uvedeným nemovitostem za sjednanou kupní cenu v celkové výši 2 750 000 Kč; právní účinky vkladu nastaly ke dni 25. 3. 2009. Žalobce má za to, že Z. S. uzavřela kupní smlouvu se žalovaným v úmyslu zkrátit uspokojení svého věřitele, že výsledkem tohoto právního úkonu bylo vyloučení převedených nemovitostí z majetku Z. S., z něhož by žalobce mohl uspokojit svou vymahatelnou pohledávku např. exekucí prodejem nemovitostí, a že tento právní úkon Z. S. učinila vůči osobě blízké (právní osobě, jejímž jednatelem byl její druh), přičemž s ohledem na tento jejich poměr musel být žalovaný s úmyslem dlužníka zkrátit uspokojení pohledávky věřitele alespoň srozuměn. Vzhledem k tomu, že žalovaný uvedené nemovitosti dále zcizil ve prospěch třetí osoby (Ing. O. T.) a není již vlastníkem nemovitostí, domáhá se žalobce podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. náhrady vůči žalovanému. Této náhrady se žalobce domáhá „pouze z opatrnosti“, neboť má za to, že kupní smlouva ze dne 25. 3. 2009 uzavřená mezi žalovaným a Ing. O. T. jako jediným jednatelem a společníkem žalovaného je neplatná pro rozpor s § 196a odst. 3 obč. zák., protože hodnota majetku nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

2. Žalovaný namítal, že mezi Z. S. a Ing. O. T. nebyl v době uzavření kupní smlouvy partnerský vztah druha a družky, že Ing. O. T. se se Z. S. zná jen po pracovní stránce a že o dluhu Z. S. vůči žalobci nevěděl (pouze tušil, že Z. S. má zřejmě finanční obtíže v rámci svého podnikání, neboť žalovanému řádně neplatila vystavené faktury). Zdůraznil, že kupní cena odpovídala ceně v daném čase a místě obvyklé, že ji dlužníci reálně vyplatil (její část byla uhrazena přímo hypoteční bance dlužnice za účelem splacení hypotečního úvěru zajištěného zástavním právem váznoucím na předmětných nemovitostech) a že důvodem následného převodu vlastnického práva k předmětným nemovitostem ze žalovaného na Ing. O. T. byla skutečnost, že žalovaný od banky nedostal podnikatelský úvěr a že Ing. O. T. jako fyzická osoba mohl o úvěr požádat a nabídnout bance zajištění splacení úvěru zástavním právem k předmětným nemovitostem.

3. Okresní soud Praha-východ – poté, co Městský soud v Brně usnesením ze dne 11. 1. 2011, č. j. 51 C 1/2011-28, vyslovil svou místní nepřislušnost a rozhodl o postoupení věci místně příslušnému Okresnímu soudu Praha-východ a co Krajský soud v Praze usnesením ze dne 4. 4. 2011, č. j. 26 Nc 207/2011-33, rozhodl, že nesouhlas Okresního soudu Praha-východ s postoupením věci Městským soudem v Brně není důvodný – rozsudkem ze dne 23. 10. 2013, č. j. 19 C 62/2011-122 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit na náhradě nákladů řízení žalovanému 17 424 Kč k rukám advokáta JUDr. T. S., BA, a České republice – Okresnímu soudu Praha-východ 602 Kč. Vycházel ze zjištění, že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 7. 5. 2008, č. j. 45 Cm 73/2008-40, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Praze (správně Vrchního soudu v Praze) ze dne 28. 5. 2009, č. j. 1 Cmo 267/2008-59, byla žalobci „potvrzena pohledávka mj. za Z. S.“ ve výši 1 048 599,60 Kč s

příslušenstvím, že na základě tohoto exekučního titulu byla na majetek povinné Z. S. nařízena dne 28. 6. 2010 exekuce, že Z. S. kupní smlouvou ze dne 14. 1. 2008 s právními účinky vkladu k témuž dni převedla na žalovaného budovu (rodinný dům) na pozemku parc. č. st. 7/4 a pozemky parc. č. st. 7/4 a parc. č. st. 7/1, vše v obci a katastrálním území K. Ú, za dohodnutou kupní cenu 3 150 000 Kč, že cena předmětných nemovitostí činila ke dni 14. 1. 2008 podle znaleckého posudku znalkyně Ing. J. H. ze dne 25. 5. 2008 částku 2 827 590 Kč a že jejich obvyklá cena stanovená na základě odhadu banky pro účel úvěru činila ke dni 12. 3. 2009 částku 2 750 000 Kč. Shledal, že „jestliže dlužník převede svůj majetek v hodnotě 2 827 590 Kč a získá za něj 3 150 000 Kč (či nárok na jeho výplatu), pak se jeho majetek takovým právním úkonem nezmenšil“, že nelze vyslovit neúčinnost právního úkonu, který nevede ke zmenšení majetku dlužníka, a že námitka žalobce, že kupní cena nebyla ve skutečnosti zaplacená, není pro posouzení věci relevantní, neboť v případě nezaplacení kupní ceny má žalobcův dlužník možnost domáhat se splnění této povinnosti žalovaného z kupní smlouvy a stejnou možnost má i žalobce za využití institutu tzv. poddlužnické žaloby. Dospěl k závěru, že kupní smlouva ze dne 14. 1. 2008 není odporovatelným právním úkonem a že nebylo třeba zabývat se platností kupní smlouvy uzavřené mezi žalovaným a Ing. O. T., neboť „nárok zakotvený v ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. se odvíjí od úspěšného uplatnění odporovatelnosti právnímu úkonu“.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 5. 2014, č. j. 26 Co 107/2014-152, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 13 761,80 Kč k rukám advokáta JUDr. T. S., BA. Shledal, že soud prvního stupně sice správně uzavřel, že dohodnutá kupní cena dokonce převyšovala cenu odhadní a že z tohoto hlediska převedení majetku Z. S. na žalovaného nezakládá zkrácení uspokojení pohledávky žalobce, že však samo převedení majetku dlužníka na třetí osobu kupní smlouvou nelze podle ustálené soudní praxe považovat bez dalšího za právní úkon, kterým nedochází ke zkrácení uspokojení pohledávky věřitele, neboť převod majetku dlužníka kupní smlouvou (byť za „úměrnou“ cenu) je třeba považovat za možný odporovatelný právní úkon, jestliže prokazatelně nedošlo k zaplacení kupní ceny. Poté, co doplnil dokazování výpisy z peněžního deníku žalovaného a co zopakoval dokazování výdajovými pokladními doklady, jimiž provedl důkaz již soudu prvního stupně, vzal odvolací soud z těchto listin za prokázáno, že žalovaný vyplatil Z. S. celou kupní cenu podle kupní smlouvy ze dne 14. 1. 2008 ve výši 3 150 000 Kč. K námitce žalobce, že podle dokladu G. M. bank ze dne 27. 12. 2007 o vkladu částky 1 066 600 Kč dne 27. 12. 2007 na hypoteční účet Z. S. a potvrzení téže banky ze dne 14. 5. 2014 o vkladu částky 200 000 Kč dne 21. 12. 2007 na týž účet je pochybné, zda mohlo dojít skutečně k vyplacení částky Z. S. podle účetního dokladu a výpisu z peněžního deníku žalované ve výši 1 266 600 Kč, odvolací soud uvedl, že není rozhodné, jakým způsobem byla částka 1 266 600 Kč jako část kupní ceny Z. S. vyplacena (zda osobním převzetím, či poukázáním na její hypoteční účet), a k žalobcem předloženým stanoviskům dvou účetních firem zpochybňujícím správnost zaúčtování vyplácených částek na kupní cenu a k návrhu žalobce na vypracování znaleckého posudku uvedl, že případné nesprávnosti tohoto zaúčtování z hlediska požadavku na správné vedení účetnictví nemohou zpochybnit věrohodnost těchto dokladů a závěr odvolacího soudu o tom, že kupní cena byla „v celé její výši“ vyplacena. Námitky žalobce, že kupní cena byla „případně“ uhrazena v hotovosti v rozporu s právními předpisy a že žalovaný převedl dále předmětné nemovitosti v rozporu s § 196a odst. 3 obč. zák., shledal odvolací soud z hlediska posouzení důvodnosti žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. právně nevýznamnými. Uzavřel, že za situace, kdy bylo prokázáno, že kupní cena podle odporované kupní smlouvy, která je adekvátní skutečné hodnotě převáděných nemovitostí, byla dlužnici žalobce Z. S. skutečně zaplacená, ke zkrácení uspokojení pohledávky žalobce za Z. S. „realizací této kupní smlouvy“ nedošlo, a že proto nejsou splněny podmínky pro určení neúčinnosti této smlouvy vůči žalobci a ani pro přiznání náhrady podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že ke zhoršení postavení žalované (správně žalující) strany vede nejen zmenšení celkové hodnoty majetku Z. S., ale i změna skladby tohoto majetku, tedy i případ, kdy by Z. S. skutečně obdržela přiměřenou kupní cenu namísto nemovitostí, když takto by se její majetek zdánlivě nezmenšil, ale ve skutečnosti „zašantročením“ obdržené kupní ceny či jejím utracením „bylo zkrácení takto dovršeno“, což bylo v řízení prokázáno mimo jiné samotným výsledkem Z. S., která je zcela nemajetná a která nebyla schopna „dostatečně sdělit a prokázat, jak naložila s údajně uhrazenou kupní cenou“. Dovolatel má za to, že samotný pokladní doklad není dostačující pro prokázání úhrady kupní ceny, zejména za situace, kdy tato cena měla být uhrazena v rozporu s právními předpisy v hotovosti, ale že je třeba se zabývat všemi okolnostmi úhrady (včetně dodržení účetních a daňových předpisů), „pokud je vůbec možno považovat takto v rozporu s předpisy provedenou úhradu za vůbec (ve spojitosti s dalšími důkazy) způsobilou prokázat úhradu kupní ceny“, a že „porušování zákonů o účetnictví a daňových zákonů taktéž oslabuje důkazní hodnotu pokladních dokladů a sestav peněžních deníků“. Vytýká odvolacímu soudu, že „vadně vyhodnotil důkazy žalující strany (a další zamítnul) stran zjevné vadnosti zaúčtování pokladních dokladů“, že neaplikoval ustanovení § 196a obch. zák. na kupní smlouvu uzavřenou mezi žalovaným a Ing. O. T., když nedošlo k jejímu schválení valnou hromadou ani ke zpracování posudku znalcem jmenovaným soudem, a že nesprávně posoudil také otázku nákladů řízení, neboť „v řízení byly prokázány podmínky pro uplatnění odporovatelnosti žalující stranou, přičemž až v odvolacím řízení byla nakonec zkoumána úhrada kupní ceny, avšak žalobce mimo soudní řízení takovou možnost neměl, když za velmi podivných okolností celé věci a velmi podivného způsobu uhrazení kupní ceny nezbylo než podat žalobu“ a „podání žaloby zapříčinila žalovaná strana, když žalující neměla jinou možnost, jak věc řešit“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu není v posuzovaném případě podle § 237 o. s. ř. přípustné v části, ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, neboť těmito výroky bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč (§ 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.); Nejvyšší soud proto dovolání žalobce v této části podle ustanovení § 243c odst. 1, věty první, o. s. ř. odmítl.

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3, věty první, o. s.

ř. – nepodléhá), že rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 7. 5. 2008, č. j. 45 Cm 73/2008-40, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, č. j. 1 Cmo 267/2008-59, byla žalobci (jeho právnímu předchůdci P.- tisk group s. r. o.) přiznána pohledávka mimo jiné za Z. S. ve výši 1 048 599,60 Kč s příslušenstvím, že na základě tohoto exekučního titulu byla usnesením Okresního soudu Praha-východ ze dne 28. 6. 2010, č. j. 28 EXE 10476/2010-8, opraveným usnesením ze dne 24. 8. 2010 č. j. 28 EXE 10476/2010-13 proti povinné Z. S. nařízena exekuce, že kupní smlouvou ze dne 14. 1. 2008 s právními účinky vkladu k témuž dni Z. S., která byla zaměstnankyní žalovaného a zároveň i družkou jednatele žalovaného Ing. O. T., převedla na žalovaného budovu (rodinný dům) na pozemku parc. č. st. 7/4 a pozemky parc. č. st. 7/4 a parc. č. st. 7/1, vše v obci a katastrálním území K. Ú., za dohodnutou kupní cenu 3 150 000 Kč, že cena předmětných nemovitostí činila ke dni 14. 1. 2008 podle znaleckého posudku znalkyně Ing. J. H. ze dne 25. 5. 2008 částku 2 827 590 Kč a že jejich obvyklá cena stanovená na základě odhadu banky pro účel úvěru činila ke dni 12. 3. 2009 částku 2 750 000 Kč. Sjednanou kupní cenu ve výši 3 150 000 Kč žalovaný zaplatil Z. S. platbami ve výši 1 266 600 Kč (dne 20. 12. 2007), 300 000 Kč (dne 20. 12. 2007), 333 400 Kč (dne 27. 12. 2007), 300 000 Kč (dne 11. 1. 2008), 400 000 Kč (dne 11. 1. 2008), 350 000 Kč (dne 18. 1. 2008) a 200 000 Kč (dne 21. 1. 2008).

11. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, jaký význam má z hlediska podmínek odporovatelnosti právního úkonu okolnost, jak dlužník naložil s kupní cenou, která mu byla zaplacená podle odporované kupní smlouvy. Protože tato právní otázka dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá určení, že je vůči němu právně neúčinná kupní smlouva ze dne 14. 1. 2008 - podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 165/1998 Sb., č. 159/1999 Sb., č. 363/1999 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 103/2000 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 229/2001 Sb., č. 317/2001 Sb., č. 501/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., č. 135/2002 Sb., č. 136/2002 Sb. a č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 476/2002 Sb., zákonů č. 88/2003 Sb., č. 37/2004 Sb., č. 47/2004 Sb., č. 480/2004 Sb. a č. 554/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 278/2004 Sb. a zákonů č. 359/2005 Sb., č. 56/2006 Sb., č. 57/2006 Sb., č. 107/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 160/2006 Sb., č. 264/2006 Sb., č. 315/2006 Sb., č. 443/2006 Sb. a č. 296/2007 Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 30. 6. 2008 (dále jen „obč. zák.“).

14. Podle ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

15. Podle ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech

letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat.

16. Podle ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

17. Podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

18. Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, aby se věřitel mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postižením věci nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu.

19. K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován (§ 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná (srov. též rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 1996, sp. zn. [15 Co 714/95](#), uveřejněný pod č. 12/1998 Sb. rozh. obč.), jestliže dlužníkovy právní úkony zkracují její uspokojení. Vymahatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci); k tomu, aby žalující věřitel byl věcně legitimován, postačuje, aby jeho pohledávka za dlužníkem byla vymahatelnou alespoň v době rozhodnutí soudu o jím podané odpůrčí žalobě (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. [31 Cdo 1704/98](#), který byl uveřejněn pod č. 27/2000 Sb. rozh. obč.).

20. Pasivní věcná legitimace k odpůrčí žalobě je upravena v ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. Žaloba o určení, že dlužníkův právní úkon je vůči věřiteli neúčinný, může být úspěšná jen tehdy, byla-li podána vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Žaloba o zaplacení peněžité náhrady, která je opodstatněná – jak plyne z ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák. – tehdy, není-li dobře možné uspokojení věřitele z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nepatří), musí směřovat vůči osobě, které vznikl z odporovatelného právního úkonu dlužníka prospěch.

21. Odporovatelným je – jak dále vyplývá z ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. – takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám; břemeno tvrzení a důkazní břemeno v tomto směru nese věřitel. Prokázání

úmyslu dlužníka *cum animo fraudandi* není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže „druhou stranou“ jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele tehdy (tj. v době právního úkonu) nemohly i při náležité pečlivosti poznat.

22. O úmysl zkrátit věřitele se jedná zejména tehdy, jestliže dlužník právním úkonem chtěl zkrátit své věřitele nebo jestliže věděl, že právním úkonem může zkrátit své věřitele, a pro případ, že je skutečně zkrátí, s tím byl srozuměn. Rozhodující také je, že odporovaný úkon (objektivně) zkracuje věřitele dlužníka (a že je s tím dlužník alespoň srozuměn); případný motiv, pohnutka dlužníka pro takový úkon či to, že tímto úkonem plní nějaký jiný svůj závazek, přitom nejsou rozhodné. Rovněž v případě, že dlužník plní uzavřením smlouvy se třetí osobou svůj morální nebo právní závazek, může uzavřením smlouvy sledovat úmysl zkrátit své věřitele (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. [30 Cdo 653/2006](#)).

23. Dlužníkovy právní úkony zkracují uspokojení pohledávky věřitele tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt těchto úkonů – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. [21 Cdo 549/2001](#), který byl uveřejněn pod č. 64/2002 Sb. rozh. obč.). Ke zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele tedy nemůže dojít, zmenší-li se sice majetek dlužníka, avšak vlastní-li dlužník navzdory odporovanému právnímu úkonu a dalším svým dluhům takový majetek, který sám o sobě postačuje k tomu, aby se z něho věřitel uspokojil. V případě, že dlužníkův právní úkon neměl za následek zmenšení jeho majetku, neboť za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty obdržel jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, rovněž nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky; i když má dluhy, nenastalo v důsledku tzv. ekvivalentního právního úkonu zmenšení dlužníkova majetku a k uspokojení věřitelovy pohledávky může sloužit dlužníkův majetek – i když změnil podobu svých aktiv – ve stejné hodnotě (ceně), jako kdyby k těmto právním úkonům nedošlo. Rozhodným okamžikem pro posouzení ekvivalentnosti převodu dlužnických věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot je jeho účinnost; u nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí je jím den, k němuž nastaly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. Pro závěr, že se dlužníkův majetek následkem převodu věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty na jiného nesnížil, není bez dalšího významný jen obsah smlouvy nebo jiného ujednání. O tzv. ekvivalentní právní úkon dlužníka jde jen tehdy, jestliže za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty se dlužníku opravdu (reálně) dostala jejich obvyklá cena nebo jiná skutečně přiměřená (rovnocenná) náhrada. Obdržel-li dlužník za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty od nabyvatele skutečně (reálně) jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, nejedná se o zkracující právní úkon ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. [21 Cdo 4333/2007](#), uveřejněný pod č. 30/2009 Sb. rozh. obč.).

24. Okolnost, jak dlužník naložil s cenou nebo náhradou, které obdržel od nabyvatele převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty na základě ekvivalentního právního úkonu (zda cenu nebo náhradu za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k uspokojení pohledávky věřitele), není pro posouzení podmínek odporovatelnosti tohoto právního úkonu významná. Jestliže by dlužník cenu (náhradu) za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k jinému účelu než k uspokojení pohledávky věřitele, nedošlo by ke zkrácení věřitelovy pohledávky v důsledku právního úkonu, na jehož základě tuto cenu (náhradu) obdržel, nýbrž v důsledku následného jednání dlužníka, které nabyvatel převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, jenž za ně dlužníkovi skutečně (reálně) zaplatil obvyklou cenu nebo mu za ně poskytl jinou přiměřenou (rovnocennou) náhradu, zpravidla nemůže nijak ovlivnit, a za které proto ani nemůže nést následky v podobě neúčinnosti právního úkonu učiněného mezi ním a dlužníkem vůči věřiteli. Nejvyšší soud proto

dospěl k závěru, že, obdržel-li dlužník za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty od nabyvatele skutečně (reálně) jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, nejedná se o zkracující právní úkon ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. ani tehdy, jestliže dlužník cenu (náhradu) za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty použil k jinému účelu než k uspokojení pohledávky věřitele.

25. V projednávané věci žalovaný jako kupující zaplatil podle zjištění soudů za předmětné nemovitosti dlužnici žalobce Z. S. jako prodávající na základě kupní smlouvy ze dne 14. 1. 2008 skutečně (reálně) kupní cenu ve výši 3 150 000 Kč, která přesahovala jejich obvyklou cenu. Vzhledem k tomu, že okolnost, jak dlužnice Z. S. s touto kupní cenou naložila, není – jak vyplývá z výše uvedeného – pro posouzení podmínek odporovatelnosti kupní smlouvy významná, je závěr odvolacího soudu, že ke zkrácení uspokojení pohledávky žalobce za Z. S. touto kupní smlouvou nedošlo, a že proto nejsou splněny podmínky pro určení neúčinnosti této smlouvy vůči žalobci a ani pro přiznání náhrady podle ustanovení § 42a odst. 4 obč. zák., v souladu se zákonem. Na správnosti tohoto závěru nemůže nic změnit ani žalobcem namítaná okolnost, že kupní cena za převedené nemovitosti byla (měla být) uhrazena v rozporu s právními předpisy v hotovosti, neboť z hlediska možnosti odporovat kupní smlouvě ze dne 14. 1. 2008 bylo rozhodující, že dlužnice Z. S. kupní cenu přesahující obvyklou cenu skutečně (reálně) obdržela, byť by se tak stalo způsobem odporujícím zákonu č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, a zakládajícím odpovědnost zúčastněných osob za správní delikty podle tohoto zákona. Není-li kupní smlouva ze dne 14. 1. 2008 odporovatelným právním úkonem, nemůže být pro posouzení projednávané věci významné ani to, zda kupní smlouva, kterou žalovaný následně převedl předmětné nemovitosti na svého jednatele Ing. O. T., byla v souladu s ustanovením § 196a odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, účinného do 31. 12. 2013, schválena valnou hromadou žalovaného a zda byl ve smyslu tohoto ustanovení ke stanovení hodnoty převáděného majetku zpracován posudek znalce jmenovaného soudem.

26. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by byl poškozen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud (aniž by se mohl zabývat námitkami, jimiž dovolatel zpochybňuje správnost skutkových zjištění odvolacího soudu, neboť tyto námitky nepředstavují způsobilý dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.) dovolání žalobce ve věci samé podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.